

Доба Просвітництва

УКРАЇНА		СУСІДНІ КРАЇНИ		ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ КРАЇНИ	
РІК	ПОДІЯ	РІК	ПОДІЯ	РІК	ПОДІЯ
Сер. XVIII ст.	Посилення централізованого державного контролю у сфері архітектурного проектування, запровадження перших галузевих стандартів. Створення урядової установи (1752) для контролю над будівельною діяльністю, яку очолював архітектор А. Квасов. Формування глухівської архітектурної школи, перші прояви нового класицистичного стилю в архітектурі (творчість А. Квасова: перші палацово-паркові ансамблі регулярного типу на Лівобережжі, перепланування міського центру Глухова, будівля нового корпусу Малоросійської колегії у Глухові)				
Сер. XVIII ст.	Перехідний стильовий варіант українського іконопису змінюється бароковим. «Покров Богородиці» – формування українського варіанту східної іконографії з впровадженням зображень історичних постатей і сучасників				
Сер. – друга пол. XVIII ст.	Новий тип іконостасів з круглою скульптурою у греко-католицьких храмах Правобережжя (характерні для латинізованих василіанських монастирів): іконостас собору св. Юра у Львові (1768-1770-ті рр., С. Фесінгер, М. Філевич), іконостас Миколаївської церкви Крехівського монастиря (1777 р., скульптор І. Щуровський – збереглися лише царські врата), іконостас церкви св. Юрія в				

	Батятичах, низка втрачених іконостасів за проектами П. Гіжицького і М. Полейовського. Ансамбль іконостаса доповнювали різьбленими вітварями костьольного зразка, які набули поширення ще з 1730-х рр. у зв'язку з латинізацією церковного обряду. Із 1770-х рр. – поява рокайльних мотивів у декоративному різьбленні іконостасів. Зміна конструкції іконостаса – тепер це плоский розфарбований каркас із накладеними різьбленими елементами				
1744 – 1770-і	Спорудження собору св. Юра у Львові (архітектор Б.Меретин, скульптор Й.Пінзель), корпусу консисторії, дзвіниці, огорожі з парадною брамою	1742 - 1945	Сілезія відходить до Росії	1748 Сер. – друга пол. XVIII ст.	Початок розкопок в Помпеях Англійська живописна школа – антиакадемічність і перші ознаки романтизму (Джошуа Рейнольдс, Томас Гейнсборо)
1740-і – 1760-і	Пізньюбарокова скульптура центральноєвропейської традиції у Західній Україні: творчість С. Фесінгера, Й.-Г. Пінзеля та його школи, А. Осінського				
1745 – 1764	Спорудження костелу домініканців у Львові (проект архітектора Я. де Вітте, будівничий М. Урбанік)	1756	Заснування Академії художеств у Санкт-Петербурзі	1751 - 1780 1745 - 1765 1755	Д. Дідро починає видавати Енциклопедію Марія-Терезія – імператриця Священної Римської імперії Вийшла друком праця Й. Вінкельмана “Думки з приводу наслідування грецьких творів у живописі й скульптурі”
Друга пол. XVIII	Пізньюбароковий живопис лівобережних храмів: Андріївська церква в Києві, Спасо-Преображенський собор в Ізюмі, собор	Сер. - друга пол.	Розбудова Санкт-Петербургу в бароковому і рококовому стилі за планом архітектора		

ст.	Різдва Богородиці в Козельці, фрагментарно збережені розписи Троїцького собору в Чернігові	XVIII ст.	Доменіко Трезіні. Діяльність Бартоломео Франческо Растреллі. Спорудження Зимового палацу, Ермітажу, Царського Села		
Друга пол. XVIII ст.	Формування малярського осередку у василіанському Почаївському монастирі та діяльність його майстрів на Правобережжі (виконання стінописів мурованих храмів Волині, які відомі здебільшого за описами) і на теренах сучасної Білорусі				
Друга пол. XVIII ст.	Монументальне малярство дерев'яних храмів на західноукраїнських землях: розписи Введенської церкви в с. Пійло 1777 р. (Івано-Франківщина), церкви св. Параскеви в с. Олександрівка 1779 р., реформатського костелу в с. Вишкове, церкви св. Миколая в Кожухівцях 1785 р. (Закарпаття)				
Друга пол. XVIII ст.	Спорудження храмів у стилістиці барокового класицизму: костел Воздвиження та св. Йосифа в Підгірцях 1752-1766 рр. (архітектор Ц. Романус), Іллінська церква в Новомиргороді 1782 р., Миколаївська церква в с. Голоби 1783 р., церква Воздвиження Чесного Хреста в Новому Милятині 1780-1790 рр. (архітектор Ф.-К. Кульчицький)				
Друга пол. XVIII ст.	Поява рокайльних мотивів у різьбленому оздобленні іконостасів церков Києва та Лівобережжя з 1750-х рр. (перший зразок – виготовлений у Санкт-Петербурзі іконостас для Андріївської церкви у Києві). Діяльність російського майстра Сисоя				

	Шалматова в Україні – поширення нової конструкції іконостаса з гладким мальованим каркасом, різьбленим обрамленням поодиноких ікон і нечисленними круглими фігурами. Поступове нівелювання національних традицій декоративного різьблення Лівобережної України				
Друга пол. XVIII ст.	Функціонування декількох жанрів світського портрета на Лівобережжі: парадний, камерний, ктиторський портрет. Розквіт фамільних портретних галерей у козацьких маєтках: роду Галаганів з с. Сокиринці, Сулим із с. Сулимівки. Формування основ дворянських зібрань портретного живопису, які були продовженням козацьких: П. Завадовського в Ляличах, Безбородьків у Ніжині, Капністів в Обухівці. Поступове утвердження академічних стандартів портретного живопису. Вплив стилістики рококо і класицизму				
1764 - 1765	Скасування гетьманату, ліквідація козацького адміністративного устрою на Лівобережжі. Початок діяльності Другої Малоросійської колегії для управління землями Лівобережної України (існувала до 1786 р.)	1762 - 1796	Правління Катерини II в Росії	1763	Франція покидає свої колонії в Південній Америці
Сер. - друга пол. XVIII ст.	Розвиток і формування кількох типів композиційних схем католицьких і греко-католицьких монастирських комплексів: 1) корпус келій утворює замкнений двір позаду костелу і з'єднаний з ним переходом (католицький монастир у Браїлові,				

	домініканські монастирі у Вінниці, Тернополі); 2) келії з клуатром прилягають до бічного фасаду храму, утворюючи спільну фасадну лінію (кармелітський монастир в Бердичеві, домініканський в Богородчанах, бернардинський монастир в Червонограді, монастир капуцинів в Олеську); 3) оригінальні композиційні схеми розташування споруд в монастирському ансамблі (монастир отців-місіонерів у Городенці, бернардинський монастир в Луцьку, василіанський в Бучачі, єзуїтський колегіум в Кременці)				
Сер. - друга пол. XVIII ст.	Василіанський орден організовує низку шкіл і колегіумів (Умань, Бар, Володимир, Холм, Бучач), де викладали природничі, точні науки, історію, іноземні мови				
Сер. - друга пол. XVIII ст.	Масштабні епідемії чуми в Україні (у 1738-1739-х рр. загинула більша частина населення Слобожанщини, у 1797 р. – значні спустошення на землях Волині і Поділля)				
1768	Коліївщина і повстання під проводом Максима Залізняка на Правобережжі			1730-і – 1780-і	Археологічні розкопки в Італії (Рим, Помпеї) дали поштовх до нових інтерпретацій класичної античної культури в архітектурі і образотворчому мистецтві. Теоретичні дослідження античного і ренесансного мистецтва (Йоган Вінкельман) Ж.. О. Фрагонар написав картину “Гойдалка”
				1767	

1768	Відкриття рисувального класу і класів живопису й архітектури при Харківському колегіумі, навчання в яких відбувалося за програмами петербурзької Академії художеств (серед викладачів – відомі портретисти, вихідці з України І. Саблуков і К. Головачевський)				
1770-і – 1790-і	Поява нових типів адміністративних споруд: палаци й будинки для імперських чиновників, магістрати, будівлі «присутственных місць» з приміщеннями для судів, комісій, архівів, скарбниці, торговельні споруди, поштамти, лікарні, навчальні заклади, масове будівництво особняків міщан, ремісників і дрібних торговців			1776	Американські колонії заявили про незалежність від Англії
1770-і – 1800-і	Стильові принципи класицизму в сакральній архітектурі. Типологія храмів: 1) <i>хрестокупольні</i> – з відокремленою чи прибудованою до церкви дзвіницею (Катерининський собор в Херсоні 1781-1786 рр., архітектор І. Ситников, Спасо-Преображенський собор у Новгороді-Сіверському 1791-1796 рр., церква св. Катерини в Ляличах 1793-1795 рр., обидві – архітектор Дж. Кваренгі); 2) <i>хрещаті центрально-купольні</i> храми без стовпів в інтер'єрі (церква Різдва Богородиці в с. Воротнів 1785 р., Успенська церква в Вишеньках 1787 р., архітектор М. Мосцепанов, Миколаївська церква в Мостищі 1782-1796 рр., архітектор І. Старов);			Друга пол. XVIII – поч. XIX ст.	Неокласицизм в європейській культурі (образотворче і декоративне мистецтво, музика, література): Франція – ампір, Англія – редженсі, Німеччина, Австрія – бідермаєр, Скандинавія – «стиль Густава», США – федеральний стиль

	<p>3) <i>центричні</i> – декілька варіантів ротонд із додатковими прибудованими об’ємами або без них, і тетраконхи (Введенська церква в Охтирці 1783 р., архітектор П. Ярославський, Вознесенська церква в Ромнах 1795-1797 рр., Введенська церква в с. Вибранівка 1800 р.);</p> <p>4) <i>базилікальні в плані</i> храми – нави мали однакову висоту, через це такі церкви також називають псевдобазиліками (Греко-Софійська церква в Херсоні 1780 р., Свято-Миколаївська церква в с. Стара Рафалівка 1783 р.);</p> <p>5) <i>зальні</i> церкви – традиційний тип невеликого парафіяльного храму (церква св. Миколая Свято-Миколаївського монастиря в Мукачеві 1789-1804 рр.).</p> <p>Спорудження каплиць-мавзолеїв і храмів-усипальниць.</p>				
1771 - 1794	Спорудження архітектурного комплексу Почаївської лаври (архітектор Г. Гофман, М. і П. Полейовські, Ф. Кульчицький, фундатор М. Потоцький)				
1770-і – 1780-і	Полістилізм львівської скульптурної школи: маньєризм, рококо і ранній класицизм (М. Полейовський, Я. Оброцький, М. Філевич, І. Щуровський)				
1770-і – поч. XIX ст.	Європейська традиція у львівському портретному малярстві. Переїзд до Львова австрійських живописців – Йозефа Пічмана, Йозефа Рейхана, Карла Швейкарта, котрі пропагували стилістику австрійського віденського класицизму, передусім в портреті				

1770-і – поч. XIX ст.	Початок формування львівського малярського осередку: творчість Остапа (Євстахія) Білявського (1740-1804), одного з перших adeptів класицистичного стилю у Львові. Виокремлення портрету як провідного жанру, де серед моделей переважають представники т. зв. «третього стану» – міщанства				
1770-і - 1822	Творчість видатного українського портретиста Дмитра Левицького				
1780-і - 1825	Творчість Володимира Боровиковського: релігійний живопис і портретне малярство. Трансформація портретного жанру, відмова від іконографічного барокового схематизму, орієнтація на індивідуалізацію образу моделі, утвердження реалістичних тенденцій у світському малярстві				
Ост. третин а XVIII ст.	Синтез барокових і класицистичних форм у релігійному малярстві Львова: мистецька спадщина Василя Берези (1754-1835), Лукаша (Луки) Долинського (1745-1824)				
1772	Перший поділ Речі Посполитої – приєднання Галичини, західної частини Волині й Поділля до Австрії (утворення т. зв. королівства Галичини і Лодомерії), з 1775 – Північної Буковини	1772	I поділ Речі Посполитої		
1775	Зруйнування Запорозької січі (Нової або Підпільненської, заснованої у 1733 р.). Остаточна ліквідація Війська Запорозького Низового			1775 1776	Ф. Буше призначений директором Французької академії Декларація незалежності Сполучених Штатів, підписана 13-ма північноамериканськими колоніями

1778 - 1789	Заснування Херсона, Катеринослава, Миколаєва, Маріуполя			1777	Дж. Ватт створює першу парову машину, Англія
1780-ті – 1800-ті	Класицистична палацово-садибна архітектура в Україні: садиба Шидловських у Старому Мерчику (ранній класицизм з елементами бароко, архітектор П. Ярославський), палац Потоцьких у Тульчині (ранній класицизм, архітектор Ж. Лакруа), зразки палладіанства – палац гетьмана К. Розумовського в Батурині (архітектор Ч. Кемерон), садиба П. Завадовського в Ляличах (за проектом Дж. Кваренгі)	Кін. XVIII – поч. XIX ст.	Класицистична архітектура в Польщі: палладіанство (церква святої Анни і церква святого Александра у Варшаві), будівництво палаців та резиденцій (Лазенки у Варшаві, палац в Яблонні)	1760-і – перш. пол. XIX ст.	Концепція неокласичного міста, втілена архітекторами братами Адамами і Джоном Нешем в розбудові Лондона, Шарлем Персьє і П'єром Фонтеном у Франції. Реконструкції Берліна, Мюнхена, Варшави і Копенгагена
1770-і – 1820-і	Вплив естетики класицизму на оформлення світських друкованих видань. Продовження традиції видання народних гравійованих картинок релігійного змісту (київська друкарня Я. Сербина), посилення цензури і переслідування церковною владою граверів і видавців за поширення «неканонічних» зображень святих. Еміграція українських граверів до Росії: М. Карповський, Г. Тепчегорський, І. Любецький				
1783	Царський указ про запровадження кріпацтва для селян у Лівобережній Україні, з 1786 – встановлення панщини на землях, підпорядкованих Австро-Угорщині			1784 1789 - 1799 1788	Ж. Л. Давид пише картину “Клятва Гораціїв” Велика французька революція – заміна абсолютної монархії на республіканський устрій Перше англійське поселення в Австралії
1790-і – перша третин	Розвиток ландшафтно-паркової архітектури, створення парків «Софіївка» в Умані (1797-1800) і «Олександрія» в Білій Церкві (1793-1797)	Кін. XVIII – пер. пол.	Архітектура класицизму в Угорщині: базиліка св. Адальберта в Естергомі (1822-1869), ланцюговий	1790-і – 1825	Жак-Луї Давід: громадянський (героїчні і політичні сюжети) живопис у Франції під впливом революційних подій

а XIX ст.		XIX ст.	міст в Будапешті (1839-1849)		
1794	Заснування Одеси	1793	II поділ Речі Посполитої		
1795	Третій поділ Речі Посполитої – Росія одержала українські землі по річку Буг	1794 1795	Національно-визвольний рух у Польщі під проводом Тадеуша Костюшко (повстання жорстоко придушене російськими військами на чолі з полководцем Олександром Суворовим) III поділ Речі Посполитої, після чого вона припинила своє існування	Перша пол. XIX ст.	Академізм Огюста Енгра: між неокласицизмом і романтизмом
1790-і – перша третина XIX ст..	Новий етап розвитку монументально-декоративної скульптури Західної України: класицистична традиція з ремінісценціями бароко і рококо. Львівський осередок: меморіальна пластика (надгробки на Личаківському цвинтарі), міська статуя і архітектурно-декоративна скульптура в творчості Гартмана Вітвера (1774-1825), Антона (1790-1836) і Йогана (1793-1856) Шимзерів				
1798 - 1804	Початки виробництва фарфору і фаянсу в Україні (фабрика у Вишгороді, Городницька, Баранівська мануфактури на Волині, мануфактура в с. Глинське в Галичині)	1799 - 1800	Війна Росії проти Франції. Походи О. Суворова в Італію	1798 - 1801 1799	Єгипетська кампанія Наполеона Переворот Наполеона Бонапарта, встановлення режиму Консулату
1798	Видання трьох частин «Енеїди» І. Котляревського у Петербурзі	1803	Петербург, царський указ про «вільних хліборобів». Поміщики за власним бажанням могли відпускати кріпосних селян на волю і	Поч. XIX ст.	Неокласицизм у творчості придворних художників Наполеона: Жерар, Прюдон, Канова, Аппіані

			надавати їм земельні наділи		
Кін. XVIII – поч. XIX ст.	Розширення типології та функцій круглої скульптури: паркове будівництво сприяло розвитку садово-паркової скульптури, розширилась сфера побутування меморіальної пластики, ввійшов у вжиток скульптурний портрет				
Кін. XVIII – поч. XIX ст.	Риси класицизму в скульптурі (особливо Лівобережна Україна і території підвладні Російській імперії). Поява міського монументу: монумент Слави в Полтаві (1805-1811 рр., проект Т. де Томона, скульптури Ф. Щедріна), пам'ятник Рішельє в Одесі (1823-1828 рр., ск. Іван Мартос), зразок пізнього класицизму – пам'ятник Потьомкіну в Херсонесі (1829-1836 рр., ск. І. Мартос). Творчість художників-вихідців з України в Росії: М. Козловський (1753-1802) – барельєфи архітектурних споруд, портрети, пам'ятники в Санкт-Петербурзі, зокрема статуя «Самсон» для фонтану в Петергофі; І. Мартос (1754-1835) – міські монументи, надгробна пластика, декоративна скульптура для палацових інтер'єрів				